

MARXIN JA ENGELSIN KIRJEENVAIHTO ¹⁸³

Jo kauan sitten luvattu julkaisu, joka sisältää tieteellisen sosialismin kuuluisien perustanlaskijain kirjeenvaihdon, on lopultakin nähnyt päivänvalon. Engels testamenttasi sen julkaisemisen Bebelille ja Bernsteinille, ja Bebel ehtikin vähää ennen kuolemaansa saattaa loppuun oman osuutensa toimitustyöstä.

Marxin ja Engelsin kirjeenvaihto, joka joitakin viikkoja sitten ilmestyi Stuttgartissa Dietzin kustantamana, käsittää neljä isoa nidosta. Niihin on otettu yhteensä 1.386 Marxin ja Engelsin kirjettä hyvin pitkältä ajanjaksolta, vuosien 1844 ja 1883 ajalta.

Toimitustyön, s.o. alkulauseiden laatimisen eri kausien kirjeenvaihtoon, on suorittanut Ed. Bernstein. Kuten voitiin odottaakin, tämä työ on tehty epätyytyttävästi niin teknillisesti kuin aatteelliseltakin kannalta. Sen jälkeen, kun Bernstein oli käynyt läpi surullisen kuuluisan „evoluutionsa” äärimmäisen opportunististen katsomusten kannalle, hän ei olisi saanut ryhtyä toimittamaan hengeltään läpeensä valankumouksellisia kirjeitä. Bernsteinin alkulauseet ovat osaksi sisällöttömiä, osaksi suorastaan vääriä,— esimerkiksi silloin, kun on puhe Marxin ja Engelsin paljastamista Lassallen ja Schweitzerin opportunistisista virheistä, tapaavat niiden tarkan, selvän ja suoran luonnehtimisen asemesta eklektisiä fraaseja ja sellaisia hyökkäilyjä, että „Marx ja Engels eivät aina olleet oikeassa esiintyessään Lassallea vastaan” (III nidos, siv. XVIII) tahi että he olivat taktiikassa muka „lähempänä” Schweitzeriä kuin Liebknechtiä (IV nidos, siv. X). Näiden hyökkäilyjen olemuksena ei ole mikään muu kuin opportunistin salaaminen ja kaunistelu.

Valitettavasti tuo eklektinen suhtautuminen Marxin aatteelliseen taisteluun, jota hän kävi monia vihollisiaan vastaan, leviää yhä voimakkaammin Saksan nykyisen sosialidemokratian keskuudessa.

Hakemisto on teknilliseltä kannalta katsoen laadittu epätydyttävästi, yksi hakemisto kaikkia neljää osaa varten (esimerkiksi Kautskyn ja Stirlingin nimet ovat jääneet pois); eri kirjeisiin liittyvät huomautukset ovat liian niukkoja ja hukkuvat toimittajan alkulauseisiin sen sijaan, että ne olisi sijoitettu vastaavien kirjeiden oheen, niinkuin Sorge teki, j.n.e.

Kirjeenvaihto on julkaistu ylettömän kallishintaisena — kaikki neljä osaa maksavat noin 20 ruplaa. Täydellinen kirjeenvaihto olisi epäilemättä voitu ja pitänyt julkaista vähemmän loisteliaana ja huokeampihintaisena painoksena ja sitä paitsi olisi pitänyt julkaista — laajaa työläisten keskuudessa levittämistä varten — periaatteelliselta kannalta tärkeimpien kohtien valikoima.

Kaikki nämä julkaisun puutteellisuudet vaikeuttavat tietysti kirjeenvaihtoon tutustumista. Se on valitettavaa, sillä kirjeenvaihdolla on äärettömän suuri tieteellinen ja poliittinen arvo. Se ei rajoitu siihen, että Marx ja Engels esiintyvät tässä koko suuruudessaan ja erittäin selväpiirteinä lukijan edessä. Marxilaisuuden äärettömän rikas teoreettinen sisältö tulee tässä esiin tavattoman havainnollisesti, sillä kirjeissään Marx ja Engels koskettelevat monet kerrat ja yhä uudelleen oppinsa mitä erilaisimpia puolia, tähdentäen ja selittäen — toisinaan pohtien yhdessä ja todistellen toinen toisilleen — sitä, mikä siinä on uusinta (entisiin katsumuksiin verrattuna), tärkeintä, vaikeinta.

Lukijan eteen piirtyy hämmästyttävän eloisana koko maailman työväenliikkeen historia — sen tärkeimmät momentit ja oleellisimmat kohdat. Vieläkin arvokkaampi on työväenluokan *politiikan* historia. Mitä erilaisimpien aiheiden yhteydessä, jotka koskivat vanhan maailman eri maiden ja uuden maailman tapahtumia historian eri kausina, Marx ja Engels käsittelivät sitä, mikä on periaatteellisinta työväenluokan *poliittisia* tehtäviä koskevien kysymysten *asettelun* kannalta. Ja tämän kirjeenvaihdon käsittämä kausi on juuri sitä kautta, jolloin työväenluokka erottui porvarillisesta demokraattisesta liikkeestä, se on itsenäisen työväenliikkeen syntymisen kautta, proletaarisen taktiikan ja

Ensi sivu
V. I. Leninin käsikirjoituksesta
„Marxin ja Engelsin kirjeenvaihto”.—
Vuoden 1913 loppu

Plenennetty

politiikan perusteiden määrittelyn kautta. Mitä useammin meidän päivinämme joudutaan havaitsemaan, kuinka eri maiden työväenliike kärsii opportunistista, joka on porvariston jähmettyneisyyden ja mätänemisen seurausta, sen seurausta, että työväen johtajat ovat kohdistaneet kaiken huomionsa päivän pikkuseikkoihin j.n.e.,— sitä arvokkaampi on perin rikas kirjeenvaihtoaineisto, joka osoittaa, että proletariaatin *pohjimmaiset* uudistamispäämäärät on ymmärretty mitä syvämmällä ja määritelty tavattoman joustavasti kyseiset taktiikan tehtävät noiden vallankumouksellisten päämäärien näkökannalta katsoen ja tekemättä pienimpiäkään myönnytyksiä opportunistille taikka vallankumouksellisille fraaseille.

Jos koettaisimme yhdellä sanalla määritellä niin sanoaksemme koko kirjeenvaihdon polttopisteen,— sen keskeisimmän kysymyksen, jossa kaikki siinä esitettyjen ja käsiteltyjen aatteiden säikeet yhtyvät, niin tämä sana on *dialektiikka*. Materialistisen dialektiikan soveltaminen koko poliittisen taloustieteen muokkaamiseen, aina sen syntymisestä saakka,— samoin historiaan, luonnontieteeseen, filosofiaan, työväenluokan politiikkaan ja taktiikkaan,— juuri se ennen muuta kiinnostaa Marxia ja Engelsiä, juuri siinä he antavat oleellisimman ja uusimman panoksensa, juuri siinä he ovat ottaneet nerokkaan askeleen eteenpäin vallankumouksellisen ajattelun historiassa.

Myöhemmin, luotuamme yleiskatsauksen kirjeenvaihtoon, aiomme selostaa Marxin ja Engelsin mielenkiintoisimpia huomautuksia ja mietintöjä, tavoittelematta kuitenkaan kirjeiden koko sisällön tyhjentävää käsittelyä.

I. YLEISKATSAUS

Kirjeenvaihto alkaa 24-vuotiaan Engelsin kirjeistä, jotka hän kirjoitti Marxille vuonna 1844. Saksan silloinen tilanne kuvastuu niissä erinomaisen selväpiirteisesti. Ensimmäinen kirje on päivätty syyskuun lopulla 1844 ja lähetetty Barmenista, jossa Engels asui vanhempiensa luona ja jossa hän oli syntynyt. Engels ei ollut silloin vielä täyttänyt 24 ikävuottaan. Painostava ikävä vaivaa häntä kodin piirissä ja hän pyrkii pois. Isä on despootti, uskovainen tehtailija, jota

suututtavat pojan juoksentelu poliittisissa kokouksissa ja tämän kommunistiset vakaumukset. Ellei olisi äitiä, josta pidän niin kovasti, kirjoittaa Engels, en jaksaisi sietää enää näitäkään muutamia lähtöhetkeeni jääneitä päiviä. Et voi kuvitella, valittaa hän Marxille, kuinka pikkumaisia näkökohtia, kuinka taikauskoisia aavistuksia täällä kotona esitetään lähtöäni vastaan¹³⁴.

Niin kauan kuin Engels vielä on Barmenissa — eräs lemmentarina pidätteli häntä siellä vielä jonkin aikaa — hän antaa periksi isälle ja käy parisen viikkoa työssä tehtaan konttorissa (hänen isänsä oli tehtailija). „Kaupankäynti on iljettävää”, kirjoittaa hän Marxille, „Barmen on iljettävä kaupunki, tšekäläinen ajanvietto on iljettävää ja erityisen iljettävää olisi jäädä ei ainoastaan porvariksi, vaan vieläpä tehtailijaksi, s.o. proletariaattia vastaan aktiivisesti toimivaksi porvariksi”. Lohdutuksenani, jatkaa Engels, on työväenluokan asemaa käsittelevän kirjaseini kirjoittaminen (tämä kirja, kuten tunnettua, ilmestyi vuonna 1845, ja se on maailman sosialistisen kirjallisuuden parhaita teoksia). „Kommunistinakin voi vielä ulkoisten elinolojen puolesta pysyä porvarina ja kaupustelun juhtana, ellei samaan aikaan harjoita kirjallista työtä,— mutta ei saa harjoittaa samanaikaisesti sekä laajaa kommunistista propagandaa että kaupustelua ja teollisuusasioiden hoitoa. Matkustan pois. Ja kaiken lisäksi tämä unelias elämä kotona, läpeensä kristillis-preussilaisessa perheessä,— en voi enää sietää sitä, voisin muuttua täällä loppujen lopuksi saksalaiseksi filisteriksi ja tuoda poroporvarillisuutta kommunismiin”¹³⁵. Näin kirjoitti nuori Engels. Vuoden 1848 vallankumouksen jälkeen elämä pakotti hänet palaamaan isänsä konttoriin ja olemaan monia vuosia „kaupustelun juhtana”, mutta hän kykeni silti pysymään lujana, luomaan itselleen vallan toisenlaisen kuin kristillis-preussilaisen toveriseuran, ja hänestä tuli koko iäkseen „poroporvarillisuuden kommunismiin tuomisen” armoton vihollinen.

Yhteiskuntaelämä Saksan maakunnissa vuonna 1844 oli samanlaista kuin Venäjän yhteiskuntaelämä 20. vuosisadan alussa, vuoden 1905 vallankumouksen edellä. Kaikki pyrkivät kiihkeästi poliittiseen toimintaan, kaikkialla kiehuu oppositiohenkinen suuttumus hallitusta vastaan, pastorit peittoavat nuorisoa ateismin tähden, porvariperheissä lapset

järjestävät vanhemmilleen skandaaleja „palvelusväen tai työläisten aristokraattisen kohtelun vuoksi”.

Yleinen oppositiohenki ilmenee siten, että kaikki julistautuvat kommunisteiksi. „Barmenissa poliisikomissaarikin on kommunisti”, kirjoittaa Engels Marxille. Olen käynyt Kölnissä, Düsseldorfissa, Elberfeldissä — kaikkialla törmäät joka askeleella kommunisteihin! „Eräs innokas kommunisti, pilakuvia piirustava taiteilija, sukunimeltään Sehel, lähtee parin kuukauden kuluttua Pariisiin. Ohjaan hänet teidän luoksenne. Miellytte kaikki häneen — hän on intomielinen, pitää musiikista, hänestä on apua pilakuvien piirustajana”¹³⁶.

„Täällä Elberfeldissä tapahtuu ihmeitä. Eilen (kirjoitettu helmikuun 22 p:nä 1845) meillä oli täällä, kaupungin suurimmassa salissa, parhaassa ravintolassa, kolmas kommunistinen kokous. Ensimmäisessä kokouksessa oli läsnä 40 henkeä, toisessa 130, kolmannessa vähintään 200. Edustettuna oli koko Elberfeld ja Barmen, rahavallan aristokratiasta aina pikkukauppiaisiin asti, puuttui vain proletaariaattia”.

Kirjaimelleen näin Engels kirjoittaa. Silloin Saksassa olivat kommunisteja kaikki — paitsi proletariaatti. Kommunismi esiintyi kaikilla ja eniten juuri porvaristolla oppositiomielialojen ilmaisun muotona. „Kaikkein tylsin, laiskin ja poroporvarillisin väki, jota ei mikään maailmassa ole kiinnostanut, alkaa suorastaan hurmaantua kommunismiin”¹³⁷. Kommunismin pääasiallisina julistajina olivat silloin meikäläisten narodnikkien, „sosialistivallankumoukselisten”, „kansansosialistien” y.m.s. kaltaiset miehet, s.o. itse asiassa lojaaliset porvarit, jotka olivat enemmän tai vähemmän raivoissaan hallitukselle.

Ja tällaisessa tilanteessa, äärettömän lukuisten näennäisesti sosialististen virtausten ja ryhmien keskuudessa, Engels pystyi raivaamaan itselleen tien *proletaariseen* sosialismiin, pelkäämättä katkaista suhteita lukuisiin hyviin ihmisiin, jotka olivat tulisia vallankumousmiehiä, mutta huonoja kommunisteja.

Vuosi 1846. Engels on Pariisissa. Pariisissa pohdittiin silloin kiihkeästi politiikkaa ja erilaisia sosialistisia teorioita. Engels tutkii ahnaasti sosialismia, tutustuu henkilökohtaisesti Cabet'iin, Louis Blanc'iin ja muihin tunnettuihin sosialisteihin, käy ahkerasti toimituksissa ja kerhoissa.

Hän kohdistaa päähuomionsa proudhonismiin, joka oli silloin kaikkein vakavin ja laajimmin levinnyt sosialistinen oppisuunta. Ja jo *ennen* Proudhonin „Kurjuuden filosofia” kirjan ilmestymistä (vuosi 1846, lokakuu; Marxin vastaus siihen — kuuluisa „Filosofian kurjuus” — ilmestyi painosta vuonna 1847) Engels arvosteli armottoman ivallisesti ja erittäin syvällisesti Proudhonin perusaatteita, joita saksalainen sosialisti Grün ajoi silloin erikoisen innokkaasti. Mainio englannin kielen taito (Marx omaksui sen vasta paljon myöhemmin) ja Englannin kirjallisuuden tuntemus antoi Engelsille mahdollisuuden mainita heti (syyskuun 16 p:nä 1846 päivätyssä kirjeessä) esimerkkejä Proudhonin paljonpuhuttujen „työbasaarien” myttyyn menosta Englannissa ¹³⁸. Proudhon *häpäisee* sosialismin, kirjoittaa Engels suuttuneena, Proudhonin mukaan työläisten täytyy *lunastaa* pääoma!

Kaksikymmentäkuusi vuotias Engels suorastaan hävittää „todellisen sosialismin” — tapaamme tämän sanonnan hänen kirjeessään lokakuun 23 päivältä 1846, paljon ennen „Kommunistisen manifestin” ilmestymistä — ja nimittää sen tärkeimmäksi edustajaksi Grünia. „Epäproletaarinen, pikkuporvarillinen, poroporvarillinen” oppi, „pelkkiä fraaseja”, erilaisia „yleisinhimillisiä” pyrkimyksiä, „taikauskoinen „karkean” kommunismin (Löffel-Kommunismus — kirjaimellisesti: „lusikkakommunismi” eli sapuskakommunismi) pelko”, ihmiskunnan „rauhallisen onnellistamisen suunnitelmia” — tällaisia ovat Engelsin lausunnot, jotka koskevat *kaikkia* ennen Marxia esiintyneen sosialismin lajeja.

„Kolme iltaa me kiistelimme proudhonismista”, kirjoittaa Engels, „miltei kaikki ja Grün heidän etunensä olivat minua vastaan. Pääasia, jota jouduin todistelemaan, oli väkivaltaisen vallankumouksen välttämättömyys” (kirje lokakuun 23 päivältä 1846). Lopulta minä jo raivostuin ja panin vastustajani niin lujille, että heidän oli pakko esiintyä suoranaisesti kommunismia vastaan. Vaadin äänestystä kysymyksestä, olemmeko me kommunisteja vai emme. Grünilaiset olivat äärettömän kuohuksissa, he alkoivat vakuutella, että he olivat kokoontuneet pohtimaan „ihmiskunnan hyvää” ja että täytyy toki tietää, *mitä* kommunismi *oikeastaan* on. Esitin silloin heille kaikkein yksinkertaisimman määritelmän, ettei olisi voitu kiertää kysymyksen ydintä. Määritelin kommunistien aikomukset, kirjoittaa Engels, seuraa-

valla tavalla: 1) ajaa proletaarien etuja porvareiden etujen vastakohtana; 2) toteuttaa se hävittämällä yksityisomistuksen ja asettamalla sen tilalle yhteisomaisuuden; 3) ei tunnusteta näiden päämäärien muuta toteuttamisen keinoa kuin väkivaltainen demokraattinen vallankumous (kirjoitettu 1½ vuotta ennen vuoden 1848 vallankumousta)¹³⁹.

Väittely päättyi siten, että kokous hyväksyi Engelsin määritelmän 13 äänellä kahden grünilaisen äänestäessä vastaan. Näissä kokouksissa kävi noin 20 puuseppää — käsityöläistä. Näin Pariisissa laskettiin 67 vuotta sitten pohja Saksan sosialidemokraattiselle työväenpuolueelle.

Vuoden kuluttua, marraskuun 23 pnä 1847 päivätyssä kirjeessä, Engels ilmoittaa Marxille laatimastaan „Kommunistisen manifestin” luonnoksesta ja muun muassa sanoo vastustavansa sen kirjoittamista katkismuksen muotoon, kuten aikaisemmin oli ajateltu. „Aloitin kysymyksestä”, kirjoittaa Engels, „mitä on kommunismi, ja sitten siirryn käsittelemään suoraan proletariaattia — sen syntyhistoriaa, sen eroa aikaisemmista työntekijöistä, proletariaatin ja porvariston vastakohtaisuuden kehitystä, kriisejä, johtopäätökset”. „Lopussa — kommunistien puoluepolitiikka”¹⁴⁰.

Tämä Engelsin historiallinen kirje kautta maailman levinneen teoksen ensimmäisestä luonnoksesta, teoksen, joka tänäkin päivänä on oikea kaikissa perusasioissa, elävä ja ajankohtainen, aivan kuin se olisi kirjoitettu eilen,— tämä kirje osoittaa havainnollisesti, että Marx ja Engels mainitaan täydellä syyllä rinnatusten nykyaikaisen sosialismin perustanlaskijoina.

Kirjoitettu vuoden 1913 lopulla

*Julkaistu ensi kerran
marraskuun 28 pnä 1920
„Pravda” lehden 268. numerossa
Allekirjoitus: N. Lenin*

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan

